

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата педагогічних наук
Шарлович Зої Павлівни на дисертаційне дослідження
Солодовник Олени Володимирівни на тему
«Формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною
освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової
підготовки», представленого на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Проблема підготовки фахівців нового типу, здатних оволодіти сучасними методиками здійснення професійної діяльності та реалізувати їх упродовж усього професійного життя у сучасній теорії і методиці професійної освіти визнається нагальною і надзвичайно актуальною. Нові глобальні підходи до охорони здоров'я населення, які ґрунтуються на принципах первинної медико-санітарної допомоги, вимагають переосмислення ролі молодшого спеціаліста з медичною освітою, який, перебуваючи у первинному контакті з населенням, може, за умови відповідної підготовки й сформованої здатності до самовдосконалення, активно впливати на формування в населення здорового способу життя, сприяти усвідомленню обов'язків, орієнтованих не тільки на хворобу, але й профілактику захворювання, збереження та зміцнення індивідуального та громадського здоров'я. Зважаючи на вищезазначене, дисертаційне дослідження Солодовник Олени Володимирівни на тему «Формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки» є актуальним і своєчасним.

Важливо відзначити, що дисертаційне дослідження виконано у межах теми «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти», яку здійснено відповідно до плану наукових досліджень кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (РН № 0110U002274). Це підтверджує теоретичну та практичну значущість роботи.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертанткою:

- визначено сутність, структуру та взаємодію понять «професійне самовдосконалення майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою», «готовність майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення»; визначено критерії (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, практичний, рефлексивно-регулюючий), показники та охарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх

молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення (високий, достатній, початковий);

-теоретично обґрунтовано модель формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення, яка має такі складові: *цільову* (мета, завдання, наукові підходи, загальні та специфічні принципи); *мотиваційно-потребову* (зовнішня та внутрішня мотивація, розвиток інтересу до професійного самовдосконалення, стимулювання потребової сфери); *змістово-процесуальну* (етапи формування готовності до професійного самовдосконалення, зміст фахової та спеціальної підготовки, її організаційні форми, методи, засоби); *результативну* (достатній рівень сформованості готовності до професійного самовдосконалення);

-розроблено та апробовано поетапну методику реалізації пропонованої моделі у процесі фахової підготовки (адаптаційно-ознайомлювальний, практико-орієнтований, професійно-орієнтований, професійно-усвідомлювальний етапи).

3. Нові факти, одержані здобувачем

Дисертаційна робота О.В. Солодовник є комплексним теоретико-експериментальним дослідженням, у якому розроблено теоретичні і методичні засади формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки.

У дисертаційному дослідженні О.В. Солодовник:

удосконалено зміст, форми та методи фахової підготовки майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою, здатних до постійного професійного самовдосконалення (проблемні лекції, дискусії, семінари, форуми, конференції, чат-дискусії, дебати, круглі столи, виробнича практика в лікувально-профілактичних закладах);

подальшого розвитку набули положення щодо впровадження в навчально-виховний процес вищих медичних навчальних закладів сучасних інноваційних технологій, спрямованих на формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення (квазіпрофесійне і ситуаційне навчання).

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз тексту дисертації О.В. Солодовник, автореферату та змісту публікацій дисертантки дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором результатів.

Ґрунтовне вивчення джерельної бази (270 найменувань, з яких 5 іноземними мовами), яке здійснила здобувачка, дає підстави стверджувати, що вихідні дані дисертаційної роботи мають наступність, базуються на аналітичному матеріалі і дають змогу виокремити істотні суперечності, на розв'язання яких було спрямовано дослідження. Аналіз використаних джерел дав змогу дисертантці досить об'ємно висвітлити педагогічні аспекти

досліджуваної проблеми; наукові підходи до змісту, форм, методів формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки. Здійснений автором системний аналіз наукових джерел за темою дисертації надав змогу автору визначити сутність базових понять дослідження.

Викладений у вступі науковий апарат дисертаційної роботи дає можливість сформулювати достатньо цілісні уявлення про обраний ракурс роботи, його будову, інструментарій, способи інтерпретації отриманих результатів. Складний, інтегрований характер предмету дослідження зумовили особливості розроблення його теоретичних засад, які у дисертації О.В. Солодовник визначено чітко і достатньо обґрунтовано.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу теоретичних і емпіричних методів наукового дослідження, серед яких найбільш продуктивними виявлено: *теоретичні* – аналіз, систематизація, узагальнення, порівняння та зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему; *емпіричні* – бесіди, інтерв'ювання, анкетування, спостереження, аналіз нормативної документації, навчальних планів і навчальних програм для визначення особливостей професійної підготовки майбутніх молодших спеціалістів, вимог до їхньої професійної діяльності; *педагогічний експеримент (констатувальний та формувальний етапи)* для перевірки ефективності реалізації пропонованої моделі; *методи математичної статистики* для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних, зокрема критерію ϕ^* - кутового перетворення Фішера та t-критерію Стюдента. Вибір методів дослідження зумовлено визначеною метою й адекватний завданням, які розв'язує автор. Отримані експериментальні дані та результати їх опрацювання вказують на ефективність формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами теоретичного та експериментального етапів дослідження, здійснених дисертанткою, і загалом не викликають сумніву.

Дисертацію О.В. Солодовник написано на належному науковому рівні. Здобувачка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній табличні та графічні матеріали.

Зміст автореферату відображає зміст дисертації та досить повно висвітлює суттєві її аспекти, основні положення та висновки.

Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається, передусім тим, що наукові здобутки О.В. Солодовник, зокрема наукові і

практичні засади формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень з проблеми формування професійного самовдосконалення майбутніх фахівців різних галузей діяльності.

Слід зазначити, що результати дослідження О.В. Солодовник впроваджено в навчально-виховний процес 5 вищих медичних навчальних закладів I-II рівнів акредитації, зокрема КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж» Житомирської обласної ради, Кременецького медичного училища імені Арсена Річинського Тернопільської області, ВКНЗ «Дубенський медичний коледж» Рівненської обласної ради, Ківерцівського медичного коледжу Волинської області, Березівського медичного коледжу Закарпатської області.

Важливим здобутком дисертантки є також те, що матеріали її дослідницької роботи стали основою для розробки та запровадження інноваційних форм, методів і засобів навчання, передусім щоденника контролю практичних навичок, електронного портфоліо студентів та викладачів тощо. Розроблений же автором спецкурс, спрямований на підготовку майбутніх фахівців до професійного самовдосконалення, може використовуватися в освітньому процесі керівниками та викладачами вищих медичних навчальних закладів.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення, експериментальні дані, висновки можуть застосовуватися при плануванні й організації навчально-виховного процесу у медичних коледжах, а також у подальших дослідженнях із проблем формування професійного самовдосконалення майбутніх фахівців різного профілю.

Відпрацьовані автором інноваційні форми, методи та засоби навчання, зокрема щоденник контролю практичних навичок, електронне портфоліо студентів та викладачів, можливості хмарних технологій та внутрішньо коледжної мережі Інтранет можуть бути рекомендовані до використання при організації процесу фахової підготовки майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою в інших медичних коледжах України.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертанткою чітко окреслено науковий апарат дослідження, коректно визначено мету, об'єкт, предмет та завдання дослідження, для розв'язання яких використані ефективні теоретичні, емпіричні та статистичні методи. Всебічне вивчення проблеми, стану її наукової розробленості надало змогу автору сформулювати термінологічний апарат дослідження, докладно проаналізувати значне коло теоретичних і практичних питань, зробити самостійні висновки. Усі композиційні частини роботи вирізняються

послідовністю та чіткою логікою викладу змісту, що засвідчує про сформованість у дисертантки дослідницьких умінь та наукової культури.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту дисертації відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

У першому розділі «Теоретичні засади формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки» визначено сутнісну характеристику базових понять; охарактеризовано особливості фахової підготовки молодших спеціалістів з медичною освітою у медичних коледжах; визначено провідні наукові підходи до формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення.

Відзначимо належну наукову і професійну грамотність й етичність щодо представлення автором визначень понять: «удосконалення», «самовдосконалення», «професійне самовдосконалення», «професійне самовдосконалення молодших спеціалістів з медичною освітою» тощо.

Заслуговує на схвалення здійснений здобувачкою аналіз особливостей фахової підготовки майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою та зроблений нею висновок, що реалізація інноваційних підходів до підготовки медичних фахівців на рівні світових моделей і стандартів вимагає збагачення змісту всіх навчальних предметів інформацією про механізми, форми, методи та засоби їхнього професійного самовдосконалення

До позитивних сторін дисертаційної роботи відносимо визначення дисертанткою методологічних підходів до формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки, яка має ґрунтуватися на таких наукових підходах, як системний, аксіологічний, акмеологічний, контекстний, діалогічно-дискусійний, ресурсний, середовищний.

У другому розділі «Моделювання процесу формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки» представлено змістову структуру, критерії, показники та обґрунтовано рівні готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення; розроблено модель формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки.

Продуктивним видається окреслений дисертанткою компонентний склад готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення, до якого віднесено: мотиваційно-аксіологічний, інформаційно-пізнавальний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний.

Варта уваги спроектовано дисертанткою модель формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки, що відображає взаємодію

цільового (мета, завдання, наукові підходи, загальні та специфічні принципи); мотиваційно-потребового (зовнішня та внутрішня мотивація, розвиток інтересу до професійного самовдосконалення, стимулювання потребової сфери); змістово-процесуального (етапи формування готовності до професійного самовдосконалення, зміст фахової та спеціальної підготовки, її організаційні форми, методи, засоби); результативного (певний рівень сформованості готовності до професійного самовдосконалення) складників.

Заслуговує на схвалення спроектована автором поетапна методика реалізації моделі, а також визначені нею організаційно-педагогічні умови: формування у майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою позитивної мотивації до професійного самовдосконалення; створення у навчальному закладі сприятливого освітнього середовища шляхом реалізації креативних управлінських та організаційних підходів, зокрема упровадження та використання внутрішньої мережі Інtranет та хмарних технологій; формування та вдосконалення фахових компетенцій студента медичного коледжу, практичних умінь самовдосконалення шляхом інноваційної організації освітнього процесу; забезпечення відповідного педагогічного керівництва підготовки майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення шляхом підвищення професіоналізму викладачів-педагогів та викладачів-медиків.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка методики реалізації моделі формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки» представлено програму експериментальної роботи; презентовано методику реалізації розробленої моделі; проаналізовано результати педагогічного експерименту.

За результатами дисертаційного дослідження автором запропоновано спецкурс "Підготовка студентів до професійного самовдосконалення", а також низку інноваційних форм, методів та засобів навчання, зокрема щоденник контролю практичних навичок, електронне портфоліо студентів та викладачів тощо.

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують лаконічні висновки та узагальнення, систематизація матеріалу в таблицях та діаграмах після окремих масивів інформації

Дисертація та автореферат оформлено відповідно до вимог пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24. 07. 2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19. 08. 2015 р.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертанткою результатів, слід відмітити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. У розділі 1 при аналізі особливостей фахової підготовки майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою автор побіжно звертається до зарубіжного досвіду і зазначає про необхідність змін у цьому процесі відповідно до сучасних світових моделей і стандартів. Вважаємо, що дослідження набуло б більшої вагомості, якби дисертантка глибше проаналізувала сучасний стан підготовки молодших спеціалістів з медичною освітою у західній освітній практиці.

2. Схвально оцінюючи введення автором до фахової підготовки майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою авторського курсу «Формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення», вважаємо, що подібний курс варто було б запропонувати й викладачам, які працюватимуть із студентами. Дисертантка на с. 215-216 зазначає, що важливою умовою реалізації розробленої нею методики є підвищення професіоналізму викладачів медичного коледжу, однак у тексті роботи це положення, на жаль, не набуло повноцінної реалізації.

3. Відзначаючи широкий спектр розроблених та запроваджених автором інноваційних форм, методів і засобів, спрямованих на формування у майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою готовності до професійного самовдосконалення, хочемо відмітити, що вони здатні підвищити ефективність фахової підготовки фахівця загалом. Саме тому пропонуємо автору систематизувати її напрацювання у вигляді методичних вказівок, які можуть бути використані в інших закладах медичної освіти.

Висловлені зауваження і побажання, однак, не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

9. Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Основні положення дисертації О.В. Солодовник достатньо висвітлені в 18 публікаціях автора, з яких – 6 статей у провідних наукових фахових виданнях України, 2 статті в зарубіжному фаховому періодичному виданні та 10 статей у збірниках матеріалів наукових конференцій (4 з них у співавторстві). Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено в означених друкованих працях.

10. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації О.В. Солодовник.

11. Висновок

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих праць дає підстави зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Олени Володимирівни Солодовник на тему «Формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення у процесі фахової підготовки» є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу автору здійснити комплексне вирішення важливого актуального наукового завдання, що полягало в науковому обґрунтуванні, розробці та реалізації теоретичних і методичних основ формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення.

Враховуючи актуальність, новизну, значущість результатів дослідження для педагогічної науки й практики, дисертаційна робота «Формування готовності майбутніх молодших спеціалістів з медичною освітою до професійного самовдосконалення» заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24. 07. 2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19. 08. 2015 р., а її автор – Олена Володимирівна Солодовник – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:
завідувач відділення післядипломної освіти
молодших медичних спеціалістів
КВНЗ «Житомирський медичний інститут»
Житомирської обласної ради,
кандидат педагогічних наук

З.П. Шарлович